

Povaha závazků z kolektivní smlouvy

Normativní závazky z kolektivní smlouvy je třeba považovat v širším smyslu za pramen práva (kolektivní smlouva tu plní funkci právního předpisu), neboť nároky, které vznikly z kolektivní smlouvy jednotlivým zaměstnancům, se uplatňují a uspokojují jako ostatní nároky zaměstnanců z pracovního poměru (§ 20 odst. 3 zák. práce). Ostatní závazky, z nichž nevznikají nároky jednotlivých zaměstnancům nebo které upravují další práva a povinnosti smluvních stran, pak mají pouze povahu smluvněprávní.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 223/2004, ze dne 16. 6. 2004)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně F. ř. t., zastoupené advokátem, proti žalovanému D. p. h. m. P., akciové společnosti, o 150.000,- Kč s příslušenstvím, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 9 pod sp. zn. 12 C 104/2002, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 24. září 2003 č.j. 58 Co 338/2003-63, tak, že dovolání žalobkyně se zamítá.

Z odůvodnění :

Žalobkyně se domáhala, aby jí žalovaný zaplatil 150.000,- Kč s 7,5% úrokem z prodlení od 1.1.2002 do zaplacení. Žalobu odůvodnila tím, že dne 6.4.2001 byla mezi žalovaným a Základní odborovou organizací odborového svazu pracovníků v dopravě, silničním hospodářství a autoopravárenství Čech a Moravy uzavřena kolektivní smlouva na rok 2001, ve které se žalovaný mj. zavázal k poskytnutí „příspěvku do odborových prostředků, určeného na výchovnou a kulturně vzdělávací a organizační činnost týkající se všech zaměstnanců ve výši odpovídající 0,3% vyplacených mzdových prostředků“. Žalobkyně má zato, že ode dne 7.4.2001, kdy vznikla a začala působit u žalovaného jako odborová organizace, se „v souladu s ust. § 18b odst. 1 zák. práce a podle zákona č. [120/1990 Sb.](#)“ stala smluvní stranou této kolektivní smlouvy a náleží jí proto poměrná část tohoto příspěvku v žalované výši. Žalovaný však žalobkyni nic neposkytl, čímž podle jejího názoru porušil čl. 27 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, neboť nepřipustně zvýhodnil většinovou odborovou organizaci. Protože většinová odborová organizace přes výzvy žalobkyně odmítla uzavřít dodatek ke kolektivní smlouvě, nemohla žalobkyně „volit postup podle zákona č. [2/1991 Sb.](#), o kolektivním vyjednávání“ (cestou zprostředkovatele, resp. rozhodce), neboť za tohoto stavu „nešlo o spor mezi smluvními stranami kolektivní smlouvy“.

Obvodní soud pro Prahu 9 rozsudkem ze dne 8.4.2003 č.j. 12 C 104/2002-49 žalobu zamítl a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Z výsledků dokazování dovodil, že v posuzovaném případě „neexistuje žádný smluvní závazek žalovaného, ani žádná hmotněprávní norma, ze kterých by plynula povinnost žalovaného zaplatit žalobkyni požadovanou částku“. Protože nebyla zjištěna ani žádná skutečnost, která by odůvodňovala závěr, že se žalovaný dopustil žalobkyni tvrzeného protiprávního nepřipustného zvýhodnění většinové odborové organizace, když pouze této odborové organizaci vyplatil příspěvek do odborových prostředků podle článku VIII odst. 1 kolektivní smlouvy pro rok 2001 uzavřené dne 6.4.2001, soud prvního stupně vycházející z ustanovení § 2 odst. 1, § 420 odst. 1,2 obč. zák. a čl. 4 odst. 1 a čl. 27 odst. 2 Listiny základních práv a svobod dospěl k závěru, že „žaloba není po právu“.

K odvolání žalobkyně Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 24.9.2003 č.j. 58 Co 338/2003-63 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud zdůraznil, že „oblast pracovněprávních vztahů založených v režimu zákoníku práce, včetně předpisů souvisejících, tvoří součást práva soukromého, jehož základním rysem je rovnost účastníků smluvního vztahu, tedy i vztahu založeného kolektivní smlouvou“; proto obsah takového vztahu (včetně případného rozšíření okruhu jeho subjektů) „lze měnit pouze se souhlasem zúčastněných stran“. Jelikož v daném případě k takové změně vyvolané vznikem žalobkyně nedošlo, je podle jeho názoru „předmětná kolektivní smlouva ve smyslu ust. § 5 zák. č. [2/1991 Sb.](#) závazná toliko pro dotčené smluvní strany“ (včetně zaměstnanců, za které smlouvu uzavřel příslušný kolektivní orgán - tj. většinová odborová organizace, a zaměstnanců, kteří nejsou odborově organizováni) a nelze proto přisvědčit žalobkyni, že se okamžikem, kdy začala působit u žalovaného, stala „automaticky“ smluvní stranou této kolektivní

smlouvy, i když tato smlouva byla uzavřena přede dnem jejího vzniku a tedy bez její účasti. Za situace, kdy žalobkyně nebyla účastníkem smluvního vztahu založeného předmětnou kolektivní smlouvou na rok 2001, nelze tudíž v jednání žalovaného, spočívajícím v poskytnutí plnění druhé ze smluvních stran na základě platné smlouvy (tj. na řádném právním základě), spatřovat počínání „diskriminační povahy v podobě neoprávněného zvýhodňování jedné z odborových organizací ve smyslu čl. 27 odst. 2 LZPS“. Odvolací soud se proto ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že uplatněný nárok není opodstatněný.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost dovozovala z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. Namítala, že odvolací soud posuzoval kolektivní smlouvu „jako ryze soukromoprávní smlouvu“ a vůbec nevzal v úvahu, že jde o smlouvu „výrazně regulovanou veřejnoprávní úpravou provedenou zákoníkem práce, zákonem o kolektivním vyjednávání a zákonem č. 120/1990 Sb.“. Zdůraznila, že podle ustanovení § 2 zákona č. 120/1990 Sb. působí-li v zaměstnavatelské organizaci vedle sebe více odborových organizací, mohou při sjednávání kolektivních smluv jednat s právními důsledky pro všechny pracovníky jen společně a ve vzájemné shodě, pokud se nedohodnou jinak; „z takového jednání jsou zavázány a oprávněny odborové organizace působící vedle sebe“, a to podle jejího názoru „dopadá i na stav, kdy po uzavření kolektivní smlouvy začne u zaměstnavatele působit vedle původní ještě další odborová organizace“. Dovolatelka proto dovozovala, že předmětná kolektivní smlouva uzavřená přede dnem vzniku žalobkyně „nebyla závazná jen pro smluvní strany, ale i pro žalobkyni, která jako odborová organizace začala působit vedle ZOO (Základní odborové organizace odborového svazu pracovníků v dopravě, silničním hospodářství a autoopravárenství Čech a Moravy) a tudíž nemohla se žalovaným uzavřít samostatně kolektivní smlouvu“; žalobkyně se tedy dnem, kdy vznikla a začala působit u žalovaného, „stala účastníkem - smluvní stranou kolektivní smlouvy se všemi právy a povinnostmi z ní vyplývajícími“. Kromě toho nelze přehlédnout, že žalovaný se v čl. VIII odst. 1 kolektivní smlouvy zavázal „poskytnout příspěvek do odborových prostředků, nikoliv pouze ZOO“. Jestliže však poskytl příspěvek jen jedné odborové organizaci, porušil tím čl. 27 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, přičemž opačný právní názor zastávaný soudy obou stupňů je podle mínění dovolatelky „v rozporu s ústavněprávní úpravou“, neboť „by vedl k absurdnímu závěru“, že v případě uzavření kolektivní smlouvy např. na dobu pěti let se závazkem každoročně poskytnout příspěvek odborové organizaci, by jedna odborová organizace, která byla smluvní stranou kolektivní smlouvy, měla pět let výhodu oproti odborové organizaci, která - tak jako v daném případě - vznikla až po uzavření kolektivní smlouvy. Žalobkyně navrhla, aby odvolací soud rozsudky soudů obou stupňů zrušil a aby věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu oprávněnou osobou (účastníkem řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o.s.ř.), se nejprve zabýval tím, zda v posuzovaném případě je dovolání přípustné.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o.s.ř.).

Dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé [§ 237 odst.1 písm. a) o.s.ř.], jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil [§ 237 odst. 1 písm.b) o.s.ř.], nebo jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení § 237 odst.1 písm.b) o.s.ř. a jestliže dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam [§ 237 odst.1 písm.c) o.s.ř.].

Podle ustanovení § 237 odst. 3 o.s.ř. rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem.

Žalobkyně napadá dovoláním rozsudek odvolacího soudu, kterým byl rozsudek soudu prvního stupně o věci samé potvrzen. Protože dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o.s.ř. není v této věci přípustné (ve věci nebylo soudem prvního stupně vydáno rozhodnutí, které by odvolací soud zrušil) může být přípustnost dovolání v této věci založena jen při splnění předpokladů uvedených v ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. přitom není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam; přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud za použití hledisek, příkladmo uvedených v ustanovení § 237 odst. 3 o.s.ř. dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé po právní stránce zásadní význam skutečně má.

Z hlediska skutkového stavu bylo v posuzované věci zjištěno (správnost skutkových zjištění dovolatelka nenapadá), že dne 6.4.2001 uzavřel žalovaný se Základní odborovou organizací odborového svazu pracovníků v dopravě, silničním

hospodářství a autoopravárenství Čech a Moravy (dále jen „ZOO“) kolektivní smlouvu na rok 2001 s účinností od 1.4.2001 do 31.3.2002 [čl. XI písm. c)], ve které bylo mezi účastníky této smlouvy sjednáno, že „limit čerpání sociálních nákladů činí 2,5% z objemu vyplacených mzdových prostředků v r. 2001“ a že „z těchto prostředků bude v r. 2001 poskytnut příspěvek do odborových prostředků, určený na výchovnou a kulturně vzdělávací a organizační činnost týkající se všech zaměstnanců, ve výši odpovídající 0,3% vyplacených mzdových prostředků“ (čl. VIII bod 1.). Dne 6.4.2001 byl Ministerstvu vnitra (jak vyplývá z jeho potvrzení ze dne 11.4.2001 č.j. VS/1-1/46 785/01-E) doručen návrh na evidenci F. ř. t. - žalobkyně a následující den poté, tj. 7.4.2001 se žalobkyně stala právnickou osobou a začala působit u žalovaného jako odborová organizace. Žalobkyně má zato, že se tímto dnem rovněž stala smluvní stranou kolektivní smlouvy na rok 2001 ze dne 6.4.2001 a že jí z tohoto důvodu od žalovaného náleží i poměrná část výše zmíněného příspěvku do odborových prostředků.

Za tohoto skutkového stavu odvolací soud - jak vyplývá z odůvodnění napadeného rozsudku - řešil mimo jiné právní otázku, zda z kolektivní smlouvy mohou vzniknout práva a povinnosti odborovému orgánu (odborové organizaci), který není účastníkem (smluvní stranou) této kolektivní smlouvy. Uvedená právní otázka dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena. Vzhledem k tomu, že její posouzení bylo pro rozhodnutí projednávané věci významné (určující), představuje napadený rozsudek odvolacího soudu z tohoto hlediska rozhodnutí, které má po právní stránce zásadní význam. Dovolací soud proto dospěl k závěru, že dovolání proti rozsudku odvolacího soudu je v tomto směru podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. přípustné.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o.s.ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1, věta první o.s.ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

Podle ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. [2/1991](#) Sb., o kolektivním vyjednávání (ve znění účinném do 31.12.2002 - dále jen „zákon“), kolektivní smlouvy upravují individuální a kolektivní vztahy mezi zaměstnavateli a zaměstnanci a práva a povinnosti smluvních stran. Kolektivní smlouvy mohou uzavřít příslušné odborové orgány a zaměstnavatelé, popřípadě jejich organizace (§ 2 odst. 2 zákona).

Podle ustanovení § 4 odst. 1 zákona platné jsou kolektivní smlouvy uzavřené písemně a podepsané na téže listině oprávněnými zástupci příslušných odborových orgánů a zaměstnavateli, popřípadě zástupci jejich organizací, pokud dále není stanoveno jinak.

Ze zmíněných ustanovení vyplývá, že kolektivní smlouva je dvoustranným právním úkonem mezi odborovou organizací, jejímž jménem ji uzavírá zástupce příslušného odborového orgánu [§ 3 odst. 1 písm. a) zákona], a zaměstnavatelem, popř. organizací zaměstnavatelů, kterou se upravují individuální vztahy mezi zaměstnanci a zaměstnavatelem (zejména plnění poskytovaná zaměstnancům), kolektivní vztahy mezi zaměstnanci a zaměstnavatelem (např. pracovní, mzdové a další podmínky týkající se celého kolektivu zaměstnanců nebo jeho části) a práva a povinnosti smluvních stran (tj. vymezení vztahů mezi odborovou organizací a zaměstnavatelem, popř. organizací zaměstnavatelů).

Kolektivní smlouva tedy může obsahovat závazky různé povahy, které mají na práva a povinnosti zaměstnanců, zaměstnavatelů, odborových organizací nebo organizací zaměstnavatelů rozdílný vliv. V ustanoveních, která upravují individuální nebo kolektivní vztahy mezi zaměstnavatelem a zaměstnanci, z nichž vznikají nároky blíže neurčenému okruhu jednotlivých zaměstnanců, má kolektivní smlouva normativní povahu. Normativní závazky z kolektivní smlouvy je třeba považovat v širším smyslu za pramen práva (kolektivní smlouva tu plní funkci právního předpisu), neboť nároky, které vznikly z kolektivní smlouvy jednotlivým zaměstnancům, se uplatňují a uspokojují jako ostatní nároky zaměstnanců z pracovního poměru (§ 20 odst. 3 zák. práce). Ostatní závazky, z nichž nevznikají nároky jednotlivých zaměstnanců nebo které upravují další práva a povinnosti smluvních stran, pak mají pouze povahu smluvněprávní. V této části je třeba kolektivní smlouvu posuzovat stejně jako ostatní dvoustranné právní úkony, tedy - přes výhrady dovolatelky - „jako ryze soukromoprávní smlouvu“, která je výsledkem souhlasného projevu vůle zúčastněných stran.

S názorem žalobkyně, že dnem 7.4.2001, kdy jako odborová organizace začala působit u žalovaného, „se stala účastníkem - smluvní stranou“ kolektivní smlouvy uzavřené dne 6.4.2001 mezi žalovaným a Základní odborovou organizací odborového svazu pracovníků v dopravě, silničním hospodářství a autoopravárenství Čech a Moravy „se všemi právy a povinnostmi z ní vyplývajícími“, nelze souhlasit.

Podle ustanovení § 5 odst. 1 zákona č. [2/1991](#) Sb. je kolektivní smlouva závazná pro smluvní strany. Podle ustanovení § 5 odst. 2 zákona jsou kolektivní smlouvy jsou závazné také pro

- a) zaměstnavatele, za které uzavřela kolektivní smlouvu organizace zaměstnavatelů,
- b) zaměstnance, za které uzavřel kolektivní smlouvu příslušný odborový orgán nebo příslušný vyšší odborový orgán,
- c) odborový orgán, za který uzavřel kolektivní smlouvu příslušný vyšší odborový orgán.

Z uvedeného je zřejmé, že s výjimkou situace, kdy za odborový orgán uzavře kolektivní smlouvu příslušný vyšší odborový orgán, není kolektivní smlouva závazná (tj. nevyplývají z ní závazky - povinnosti) pro odborový orgán (odborovou organizaci), který není její smluvní stranou.

Odborovému orgánu, který není smluvní stranou kolektivní smlouvy, ovšem nemohou z této kolektivní smlouvy vyplývat ani žádná práva (oprávnění). Práva odborových orgánů vůči zaměstnavatelům vymezená v kolektivních smlouvách jsou vždy součástí závazků smluvněprávního charakteru (normativní závazky z kolektivní smlouvy se týkají - jak uvedeno výše - toliko vztahů mezi zaměstnavatelem a zaměstnanci, z nichž vznikají nároky blíže neurčenému okruhu jednotlivých zaměstnanců). Smluvněprávní závazky z kolektivní smlouvy mají (na rozdíl od normativních) povahu dohody mezi stranami (účastníky) kolektivní smlouvy, tj. zaměstnavatelem nebo organizací zaměstnavatelů na straně jedné a odborovou organizací na straně druhé, které jsou vůči sobě v rovném právním postavení. Obsah takto založeného právního vztahu (tj. práva a povinnosti smluvních stran) i okruh jeho subjektů, lze měnit - jak správně uvádí odvolací soud - „pouze se souhlasem zúčastněných smluvních stran“. Bez souhlasného projevu vůle smluvních stran proto nebyl samotný vznik žalobkyně, jako další odborové organizace působící u žalovaného, způsobilý vyvolat změnu v okruhu účastníků kolektivní smlouvy na rok 2001 uzavřené dne 6.4.2001 mezi žalovaným a Základní odborovou organizací odborového svazu pracovníků v dopravě, silničním hospodářství a autoopravárenství Čech a Moravy.

Opačný závěr nelze dovozovat - jak to činí dovolatelka - ani z ustanovení § 2 zákona č. [120/1990](#) Sb., kterým se upravují některé vztahy mezi odborovými organizacemi a zaměstnavateli, neboť povinnost „vystupovat a jednat s právními důsledky pro všechny pracovníky jen společně a ve vzájemné shodě“ platí - jak vyplývá z výslovného znění odstavce 2 tohoto ustanovení - „pro sjednávání kolektivních smluv“, a z tohoto důvodu se tedy vztahuje toliko na odborové orgány, které „působí v zaměstnavatelské organizaci vedle sebe“ v době, kdy je sjednávána kolektivní smlouva. O takovou situaci se však v posuzovaném případě nejedná, neboť žalobkyně (jako odborová organizace) začala působit u žalovaného „vedle původní odborové organizace“ až poté, co kolektivní smlouva již byla uzavřena.

Protože rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu správný, a protože nebylo zjištěno (a ani dovolatelkou tvrzeno), že by rozsudek odvolacího soudu byl postižen vadou uvedenou v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o.s.ř. nebo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud České republiky dovolání žalobkyně podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty před středníkem o.s.ř. zamítl.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Pracovní poměr](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Mzda \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní poměr \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Převedení zaměstnance na jinou práci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody zaměstnancem](#)
- [Plat](#)

- [Doručování](#)
- [Pracovní smlouva](#)
- [Bezpečnost a ochrana zdraví při práci](#)
- [Konzumace alkoholu na pracovišti \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)